

3. TÜRKİYE - AFRIKA SAVUNMA GÜVENLİK VE UZAY FORUMU İSTANBUL İŞBİRLİĞİ DEKLARASYONU

3. Türkiye - Afrika Savunma Güvenlik ve Uzay Forumu; “Kovid-19 Sonrası Geleceğin Güvenlik Kurumları ve Stratejik Dönüşüm için İşbirliği” ana teması altında TASAM Afrika Enstitüsü ile TASAM Millî Savunma ve Güvenlik Enstitüsü tarafından, **05 Kasım 2020** tarihinde (pandemi yoğunluk artışı ve ilgili kamu otoritelerinin görüşleri dikkate alınarak) **hibrit formatta** yapılan 6. İstanbul Güvenlik Konferansı alt-etkinliği olarak eş-zamanlı icra edilmiştir.

Forum’a çeşitli ülke ve bölgelerden, farklı alan ve sektörlerden konuşmacı ve protokol katılımı sağlanmıştır. Çok sayıda Afrika ülkesinden diplomatik temsilciler ve delegasyonlar da yer almıştır. Forum’da yerli/yabancı uzmanlar, akademisyenler ve diplomatlar tarafından konuşma ve sunumlar gerçekleştirilmiştir. Türkiye ve Afrika’dan ilgili otoriteler de Forum’da temsil edilmiş, tüm oturumlar kurumsal olarak takip edilmiştir.

Forum’da ortaya konan aşağıdaki tespitler ve önerilerin, ilgili tüm otoritelerin ve kamuoyunun dikkatine sunulması kararlaştırılmıştır:

1. Afrika ülkelerinin, benzerlikleri yanında farklılıklarının oluşturduğu jeopolitik panorama, entegrasyon ve çatışma potansiyelleri açısından son derece önemli veriler barındırmaktadır. Gerek kıta-içi gerekse uluslararası savunma ve güvenlik stratejilerinin; Afrika’nın bu niteliklerini istismar etmeyecek şekilde ve öncelikle Kıta lehine kazanım olarak değerlendiren bir yaklaşımla belirlenmesine ihtiyaç vardır. Türkiye’nin farkı bu empati ve iyi niyetle görünür olacaktır.
2. Afrika’da Kovid-19 kaynaklı ilk ölüm 18 Mart 2019’da Burkina Faso’da görülmüştür. Yetersiz ve hazırlıksız sağlık sistemi ile Afrika’da virüsle mücadelede, virüsün tespiti ve tedavisi konusunda önemli yetersizlikler dikkat çekmektedir. Test yapma kapasitelerinin kısıtlı olması, mevcut doğru rakamların yansıtılmasını engellemiştir. Hijyene erişim sağlamanın zorlukları Bölge’deki sağlık koşullarının ciddiyetinin tartışılması gerektiğini bir kez daha dünya kamuoyuna hatırlatmaktadır.
3. Afrika boynuzunda Kovid-19 ile beraber dış borç ile ekonomik gelişmelerin olumsuz etkilenmesi ve çekirge istilası gibi çeşitli zorlukların üst üste gelmesi Bölge’de insanî şartları zorlaştırmıştır. Bölgesel kurumlar; Kovid-19’un sağlık ve sosyo-ekonomik etkilerini hafifletmek için çeşitli girişimlerde bulunmuşlardır. Ancak yetersiz kalmıştır.
4. Afrika’da pandemi kaynaklı kısıtlamalara karşı protestolar düzenlenmiş ve Bölge’deki istikrarsız ortamda değişiklik gözlemlenmemiştir. Terör örgütlerinin gücünü artırmayı hedeflediği süreçte, barış kuvvetlerinin güçlerinin azaldığı kaydedilmiştir.
5. Afrika ülkelerinde, Kovid-19 salgınıyla beraber mevcut ekonomik sorunlar artış göstererek, siyasi istikrarsızlıkların artmasına, azınlıklar ve göçmen sorunlarının şiddetlenmesine neden olacaktır.

- Afrika ülkelerinin pandemiyle artan sosyo-ekonomik sorunlarına çözüm için diplomatik ilişkilerin geliştirilmesi şarttır. Çin, Rusya, Hindistan, Türkiye, Brezilya, Kore ile yeni ekonomik ilişkilerde bu rekabetin doğru yönetilmesi Afrika'nın sağlıklı gelecek yürüyüşünde önem taşımaktadır.
- Salgın sürecinde Afrika ülkelerindeki uyuşmazlık ve çatışmaların güvenlik sorunlarına yol açacağı öngörülmektedir. Bu tür gelişmelere karşı başta BM olmak üzere uluslararası kuruluşların ve bölgesel işbirliği örgütlerinin "barış kurmadaki" sınırlı misyonunu geliştirmesi gerekmektedir.
- Afrika'da kapsamlı uluslararası askerî stratejilerin Kıta'daki bölgesel güvenlik krizlerini beslediği yönündeki kaygıların dikkate alınması gerekmektedir. Afrika'nın gerek genel olarak endüstrideki gerekse dar kapsamda savunma sanayiindeki mevcut sorunları nedeniyle askerî kapasitesini gereği gibi güçlendirememesinin; aşırı "müdahaleci" ve yeni "sömürgeci" eğilimlere zemin hazırladığı yönünde görüşler mevcuttur. "Terör" motifinin; kaynaklar üzerinde rekabet hâlindeki devletlerin sistematik manipülasyonlarının baskı aracı olarak uzun süre daha kullanılacağı anlaşılmaktadır. Göç sorununun da başlıca nedenlerinden olan kalkınma ve güvenlik sorunlarına yönelik "yapısal uyumu" önceleyen politikaların ise ters etki yaparak siyasî ve iktisadî krizleri beslediği düşünülebilir. Sosyoekonomik dönüşüm; güvenlikten bağımsız olmadığı gibi bilim, teknoloji ve inovasyondan da bağımsız değildir. Türkiye'nin; savunma, güvenlik, bilişim ve uzay araştırmaları alanında da Kıta'nın gelecek vizyonuyla uyumlu ve karşılıklı kapasite gelişimine katkı sağlayacak stratejik nitelikli yeni projelerin potansiyeli oldukça yüksektir.
- Kovid-19 salgını, Afrika ülkelerinde mevcut sorunların daha da artmasına neden olmaktadır. Afrika bölgesinde faaliyet gösteren El-Kaide, DAESH, Boko Haram, El-Şebab örgütlerinin, dinamizmini koruduğu ve finans kaynaklarının uluslararası nitelikli olması, Somali kıyılarındaki deniz haydutluğu eylemleri pandemi sürecinde iç karışıklıkların artmasını tetiklemektedir.
- Kovid-19 yardımları kapsamında kapasite inşası oluşturan Türkiye, en önemli ve en kapsamlı yardımı Doğu Afrika ülkesi Somali'ye gerçekleştirirken askerî kargo uçaklarıyla solunum cihazları ve tıbbi yardım malzemeleri göndermiş ve neredeyse tüm Afrika ülkelerine yardım ulaştırmıştır.
- Kovid-19 sonrası Çin - ABD rekabetinin artacağı ve ülkelerin yeni müttefik arayışı içinde oldukları düşünüldüğünde, Afrika kıtasının dengeleyici rolü kritik önem kazanmaktadır.
- Özellikle Batılı ülkeler başta olmak üzere pek çok devlet için Afrika'da nüfuz alanına sahip olmak prestij meselesidir ve ekonomik bağlamlara da sahiptir. Bu çerçevede Afrika'da Fransa, İngiltere ve Almanya istihbarat teşkilatları kanalı ile çeşitli girişimlerde bulunulabilmektedir.
- Afrika'nın güvenlik sorunları kronikleşirken terör sorunu Bölge için ciddi tehdit barındırmaktadır. Afrika barış ve güvenlik mimarisinde Kıta halkı ve yönetimin refleksi geliştirmesi şarttır. Bölge'ye yapılan parasal yardımların çözümsüz kaldığı bilinmektedir. Türkiye'nin TURKSOM askerî üssü kayda değer çalışmalar yapmaktadır. Sadece maddî yardım değil, halkın terör örgütlerine karşı mücadele etmeleri için önemli güvenlik katkıları da sunulmaktadır. Afrika bölgesinin güvenlik inşası Afrika halkının reflekslerini güçlendirici nitelikte politikalara ihtiyaç duymaktadır.

14. ABD bazlı Center on Public Diplomacy'nin "Yumuşak Güç" raporuna göre; Fransa son üç yıldır Afrika'daki kamu diplomasisi faaliyetlerinde ilk sıralardadır. Bilhassa Sahra-altı Afrika ülkelerinde Fransızcanın hâlen resmî dil olması, Fransız dili ve anlayışını kültür enstitüleri ile teşvik ederken öğrencilere Fransa'da eğitim imkânı sunan Fransa için avantajdır. Addis Ababa Üniversitesi'nde Goethe Enstitüsü ile faaliyetini geliştiren Almanya barış ve güvenlik departmanlarında Afrikalı akademisyenlerin Almanya'da eğitim almasını sağlamaktadır. Türkiye de Bölge'de AFAD, TİKA, Türkiye Maarif Vakfı, Yunus Emre Enstitüsü, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı aracılığı ile faaliyet gösterirken, öğrencilerin Türkiye'de burslu eğitim almaları desteklemektedir.
15. Türkiye'de Afrika çalışmaları; 98 Afrika Açılım Planı ile %625 oranında artış göstermiştir. Ancak Afrika Çalışmaları sadece Türkiye - Afrika ülkeleri ilişkileri üzerine şekillendirilmektedir. Bu oldukça dar bir bakış açısına sahiptir ve geniş perspektifte çok boyutlu çalışmalar yapılmasına ihtiyaç vardır. Gelinen noktaya uygun bir konsept geliştirmek için en az 5 yıl geç kalınmış olabilir.
16. Pandemi sürecinde yaşanan küresel petrol fiyatlarındaki keskin düşüş özellikle Güney Sudan'ı olumsuz etkilemiştir. Borç sıkıntıları Bölge'de kendini hissettirmiş ve Kovid-19'a karşı cevap verme kapasitesini engellemiştir.
17. Afrika bölgesinde yaşanan güvenlik sorunlarının yanı sıra gıdaya erişimin ve hâlihazırda bulunan sağlık sorunlarının, Kovid-19 süreci ile birlikte %25 oranında kötüleşmesi öngörülmektedir. İnsanların uzun süre evde kalmasına neden olan başka sağlık sorunları ve aile içi şiddet, depresyon gibi sorunlar Kovid-19 salgını sonrasında artış gösterecektir.
18. Kovid-19 savunma ve güvenlik boyutlarında; deniz, hava, kara, uzaya ilaveten siber ve biyolojik saldırıların da önem kazandığına vurgu yapmaktadır. Bu sorunun başta Afrika bölgesi olmak üzere küresel düzeyde biyolojik savaş olarak kullanılması ve biyolojik teröre dönüşme ihtimali önemli bir mesele olarak gündemi meşgul edecektir.
19. Kovid-19 sürecinde Afrika güçsüz, korumasız kalmıştır. BM etkinliği tekrar sorgulanmaktadır. Uluslararası kuruluşların etkinliği, yetersizliği ve değişimi tartışılırken virüsün etkisinin artmasıyla gözler, devletlerin ekonomik olarak ne durumda olacağına çevrilmiştir. Krizin etkilerini azaltmak için aynı anda kamu, özel sektör ve hane halkı borçluluğunu yeni zirvelere taşıyan zorlama ve tercihlerin sonu yönetilebilir değildir. Dahası, bu göstergelerle yönetilen birçok ülkenin siyasî bağımsızlıktan söz etmesi hatta istikrarını koruması mümkün olamayacaktır. Bu zorlu sürecin yönetimine Türkiye'nin vereceği kurumsal sivil ve resmî bilgi/tecrübe desteği geleceği şekillendirme de önemli bir enstrüman olacaktır.
20. Yeni dönemde Afrika politikaları ekonomi/diplomasi ağırlıklı olmakla birlikte savunma sanayiindeki yatırımlar, hava savunma sistemleri ve yüksek irtifa silahlara dair gelişmeler de dâhil edilerek sürdürülmelidir.

21. Gelecek 25 yılda hava/uzay faaliyetlerindeki ilerlemeler ticarî ve askerî rekabeti artıracaktır. Stratejik olarak uzayda silahlanın artması, uydu savaşı lazer silahların yaygınlaşması ile uzayın yeni bir mukayese alanı olarak “dördüncü boyutu”; hukukî, askerî, teknolojik boyutlarıyla hızlandırılacaktır.
22. Uzayın militarize olması, uzaydaki askerî çatışma ihtimalini artıracak, caydırıcılık kavramına sahip nükleer potansiyel ve yeni nesil hava/uzay araçları, uzaydaki ön alma ve alan hâkimiyeti yarışını şiddetlendirecektir.
23. Her ülke için uzayda hava savunma füzeleri, casus uydular ve siber saldırılara karşı tedbirlerin geliştirilmesi ihtiyaçtır. Uzayla birlikte, insansız hava sistemleri, Suriye, Libya ve Karabağ’da gösterilen üstün başarılar üzerine yüksek irtifa SİHA sistemleri ile takviye edilmiş millî savunma sistemleri, “askerî - sivil” çift maksatlı perspektifi ile işbirliği için ideal alanlardandır.
24. Kovid-19 uluslararası istihbarat/güvenlik denklemini yeni bir sürece sürüklemiştir. Küresel dönüşümle beraber istihbarat örgütlerinin dönüşümleri de muhtemeldir. Pandemi gibi küresel tehdit hâllerinde “senin virüsün - benim virüsüm, senin terör örgütün - benim terör örgütüm” algısından çıkılıp istihbarat teşkilatlarının işbirliği ile çalışmalarını anlamlandırması zorunluluktur. Bu dönüşümde sınırsız işbirliği potansiyeli mevcuttur.
25. Terör örgütleri biyolojik silah sistemlerini kullanarak dünyadaki tüm toplumları şiddet ve toplu ölümlerle daha kolay korkutabilmektedir. Gelecekte su, gıda, toplu ulaşım alanları ve mekânlar virüs saldırıları için hedef alanları hâline gelebilecektir.
26. Elektronik harp; “saldırı” ve “savunma” olmak üzere iki ayrı kapsama sahiptir. 21. yüzyıl ile ilgili görmeye başlayan bu alanın teknolojik boyutunda ise dünyada Türkiye’nin de içinde olduğu sayılı ülke tarafından kabiliyet geliştirilmektedir. Türkiye’nin gelişen savunma sanayii atılımlarında elektronik harp sistemleri de daha güçlü ve daha büyük bir ölçek büyüklüğü ile yerini korumalı ve Afrika Ülkeleri için işbirliğinde ilham kaynaklarından biri olmalıdır.
27. Kovid-19 salgını güvenlik ve savunma dâhil üretim, tüketim, büyüme ve konvansiyonel güç standartlarının değişimi için kritik bir milat olmuştur. Yine ulusal ve uluslararası bağışıklık sisteminin yeniden yorumlanması ve stratejik dönüşüm için senaryo ve hazırlıklar en öncelikli konu hâline gelmiştir. Bu bağlamda “geleceğin güvenlik kurumları ve stratejik dönüşümü” için yapılacak çalışmalar ve işbirliği her ülke için lokomotif öncelik hâline gelmiştir. Belirtilen öncelik ve öneriler Türkiye ve tüm Afrika ülkeleri için görecelikleri farklı olsa da geçerlidir ve bu alanlarda sınırsız işbirliği ve tecrübe paylaşımı potansiyeli mevcuttur. Yeni bir politika belgesi ya da yaklaşımı ile sürecin nasıl yönetileceği bugün ve gelecek için belirleyici olacaktır.

05 Kasım 2020, İstanbul

Kurumsal
Destek

Millî Savunma ve Güvenlik Enstitüsü
National Defence and Security Institute

TASAM
TÜRKİYE STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
TURKISH ASIAN CENTER FOR STRATEGIC STUDIES

Altın
Sponsor

Gümüş
Sponsor

Bronz
Sponsor

Marka
Sponsoru

Medya
Sponsoru

